

שביצים אלו של עוף טהור, אפילו לא יאמר איזה עוף הוא, ודי בכך?

ומשינין: **אי הכי**, אם לא יאמר מאיזה עוף הם, **אית ליה**, יש בידו היכולת לאישתמוטי, ולומר, שביצים אלו הם של עוף אחר טהור, שאין הלוקח מכירו, ואין הלוקח יכול להכחישו.

ומקשינן: ולבדוק את הביצים בסימנין, ואם יש להם סימני טהרה יוכל הוא לקנותם בכל אופן, ואם יש להם סימני טומאה לא יוכל לקנותם.

דתניא: כסימני ביצים — כך סימני דגים.

ויש לתמוה: **סימני דגים סלקא דעתך?** וכי אפשר לומר שסימני הביצים דומים הם לסימני הטהרה של הדגים, והלא איפכא הוי, שהרי **סנפיר וקשקשת אמר רחמנא** בסימני הדגים הטהורים, ואין סימנים אלו שייכים כלל בביצים!?

אלא אימא, כך היא כוונת הברייתא: **כסימני ביצים — כך הם סימני**

עוברי [ביצי] דגים. (120)

א-טו

ועוד **תניא גבי דיני ביצים: אלו הן סימני ביצים** כשרות:

א. כל שכודרת ועגולגולת, כל ביצה שבאמצעה היא עגולה כעין כדור בעובי. (121) ואינה עגולה ככדור ממש, אלא **ראשה אחד** הוא **"כד"**, רחב, כמו בית מושבו של כד, שבית מושבו רחב, (122) **וראשה אחד** השני הוא **"חד"**, צר, כך שהיא עגולה ורחבה בראשה ומתקצרת היא בצד השני, **טהורה** היא. (123)

אבל, אם **שני ראשיה כדין**, רחבים ועגולים כמו בית מושבם של כדים, או **שני ראשיה כדין**, הרי ביצים אלו **טמאין**.

ב. אם היה **חלבון** [הלבן שבביצה] נמצא **מבחוץ**, בצד החיצון של הביצה, וחלמון

120. ביצי הדגים כמות שהן מחוברות יחד. **רש"י**

ונחלקו רבותינו הראשונים האם גם בביצי דגים אין הסימנים בודאות, אלא רק כסיוע לנאמנות המוכר, כמו בביצי עופות. וכך היא דעת התוס' והרמב"ם.

או שנאמר כי בביצי דגים הסימנים הם בודאות, בין סימני הטהרה ובין סימני הטומאה, לפי שידוע לחכמים שאין בביצי הדגים הטמאים הדומות לטהורים. ולפי הצד הזה, יועילו הסימנים בביצי הדגים גם לזהות את כשרות הדג שהולידם, אם אין לנו אפשרות לבדוק בקשקשיו. **רבינו תם, וברמב"ן**

121. **רש"י** מבאר שכודרת ועגולגולת דבר

אחד הוא. וכוונת הברייתא לומר, שהיא עגולה הן בהיקפה והן בעוביה, כעין כדור, ולא שטוחה כעדשה עגולה או כגבינה עגולה.

122. על פי רש"י במסכת עבודה זרה.

123. דנו רבותינו הראשונים מדוע אין לנו לאסור את האכילה של ביצת עוף טהור משום אבר מן החי?

התוס' בשם הבה"ג וכן הרמב"ן [הלכות בכורות פרק א] ביארו, כיון שאסרה התורה בפסוק מיוחד ביצת עוף טמא [לקמן], הרי מוכח שביצת עוף טהור מותרת.

ושאר הראשונים, התוס', הרא"ש בכורות,

מבפנים, הביצה טהורה.

ואם היה חלמון מבחוץ, וחלבון מבפנים —
טמאה היא.

ג. ואם היה חלמון וחלבון מעורבין זה בזה
— בידוע שהיא ביצת השרץ, של הצב או
של הלטאה שהם מטילים ביצים. (124) עד
כאן לשון הברייתא.

וכיון שניתן לברר על פי הסימנים אם זו
ביצה של עוף טהור, מדוע אינו יכול לקנות
ביצים על פי בדיקת הסימנים שלהם!?

ומשנינן: לא צריכא, זה שהצריכה הברייתא
לסמוך על העכו"ם ולא על בדיקת הסימנים,
מדובר באופן דהתוכות היו הביצים, שאי
אפשר לעמוד על סימניהן.

ומקשינן: אמנם אי אפשר לבדוק כשהן
חתוכות אם הן ככודרת ועגולגולת או לאו,
אך, וליבדוק בחלמון וחלבון, ועל פי זה ידע

אם הן טהורות או לאו?

ומשנינן: מדובר כאן בביצים טרופות, שהיו
מעורבות בקערה, שלא ניכרים סימניהם של
החלמון והחלבון.

ופרכינן: וכי האי גוונא, שהביצים טרופות,
מי זבנינן מינייהו, האם מותר לקנותן מן
הנכרים!?

והא תניא: אין מוכרין ביצת טרפה, של עוף
שנטרף, שאסורה היא באכילה, לעובד
כוכבים, כי שמא הוא יחזור וימכור אותה
לישראל אחר, אלא אם כן הביצה טרופה
מעורבת בקערה, שאז אין לחשוש שמא
ישראל אחר יקנה אותה מהעובד כוכבים.

וכיון שמותר למכור לעובד כוכבים ביצה
טרופה, לפיכך, אין לוקחין מהם מהעובדי
כוכבים ביצים טרופות בקערה, כי שמא
ביצי טרפה הן, שהעכו"ם קנה אותם
מהישראל. (125)

124. ולקמן מפרשינן למאי הלכתא אשמועינן
שהיא ביצת השרץ.

125. אפשר לבאר את הגמרא בשני אופנים:
האחד, התירו חכמים לישראל למכור לגוי
ביצת נבילה וטריפה אלא שחייבוהו לטרוף
אותה לפני שהוא מוכרה לגוי. לפיכך, כיון
שהתירו לו למוכרה כשהיא טרופה, אין קונים
מהנכרי ביצים טרופות, אפילו כשהנכרי אומר
שהן מעוף פלוגי טהור, לפי שחוששים שמא של
ישראל היתה, וביצת נבלה וטריפה היתה, ולכן
מכרו הישראל לגוי.

והאופן השני, להיפך, שאין האיסור לקנות
מהגויים ביצים טרופות נובע מהיתר למכור

ועוד ראשונים כאן, למדו זאת משילוח הקן,
שאמרה תורה שאין מצוה לשלח עוף טהור
שרבץ על ביצי עוף טמא, "שלח תשלח את
האם, ואת הבנים תיקח לך", לך ולא לכלביך.
הרי שרק ביצי עוף טמא אסורות ולא ביצי עוף
טהור.

וכתב הש"ך יו"ד פו ט, שיש אומרים
שביצים המעורות בעוף טהור, ויצאו ממנו קודם
זמן, ולא נולדו כביצים, אסורות מדין אבר מן
החי, לפי שלא התירה התורה אלא ביצים
גמורות.

והחתם סופר נטה לצדד שביצי טריפה, כיון
שהם לא הותרו לישראל, הן אסורות לגוי מדין
אבר מן החי, ואסור לישראל למוכרן לגוי. שו"ת
חתם סופר יו"ד יט.

ראשיה של הביצה כדיון, או שני ראשיה כדיון, או חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים — ודאי הביצה טמאה. ואז, אפילו אם יאמר המוכר, ואפילו אם הוא ישראל המוחזק בכשרות,¹²⁷ שביצה זו של עוף פלוני טהור היא, ודאי משקר הוא.

אבל, אם רישיה חד, שראשה האחד של הביצה הוא חד, ורישיה כד, וראשה האחד, האחר, הוא בצורת כד, וחלבון של הביצה מבחוץ, וחלמון שלה מבפנים, ואמר לך העובד כוכבים שביצה זו היא של עוף פלוני, וטהור הוא — סמוך עליהם! כי הסימנים של הביצה מסייעים למה שאמר העובד כוכבים שהביצים הן ביצי עוף טהור.

אבל בסתמא, כשהעכו"ם אינו אומר שהביצים הם של עוף פלוני טהור, לא תסמוך עליהם על הסימנים, משום דאיכא ביצי דעורבא, דרמי, שדומים הם לדיונה, לביצי יונה. ויש לך לחוש אולי ביצים אלו הן ביצי עורב, שהוא עוף טמא, אף על פי שהן דומות לביצי עוף טהור.¹²⁸

אמר מר: שנינו לעיל בכרייתא: חלבון וחלמון מעורבים זה בזה — בידוע שהיא ביצת השרץ.

ודנה הגמרא: למאי הלכתא כתבה הכרייתא שזוהי ביצת השרץ, ומאי נפקא לנו אם זו

ואם כן, כיצד העמדת שמדובר באופן שקונה ישראל מיד העובד כוכבים ביצה טרופה בקערה?

ומשנינן: אלא, אמר רבי זירא: סימנין של ביצים, לאו דאורייתא נינהו. הם לא ניתנו כהלכה למשה מסיני. הילכך, אין הם סימנים מובהקים שאפשר לסמוך עליהם,¹²⁶ אלא סומכים רק על ידיעה מאיזה עוף נולדו [ולכן בקונה ביצים מיד העובד כוכבים, צריך העובד כוכבים לומר לו של עוף פלוני טהור הם, והסימנים הם סיוע לדבריו].

דאי לא תימא הכי, אלא תאמר שסימני ביצים הם מדאורייתא, הא דאמר רב אסי לעיל "שמונה ספיקות" הן בעופות, דמספקא לן בשמונה מיני עופות האם הם עופות טהורים או טמאים, מאי מספקא ליה? ליברוק בביצים דידהו, ומהביצים נדע אם הם עופות טהורים אם לאו?

אלא, מדלא סמכינן על בדיקה בסימני הביצים, שמע מינה — סימנין דביצים לאו דאורייתא!

ותמהה הגמרא: כיון שאמרת לא סמכינן על סימני הביצים — למאי הלכתא קתני לה בכרייתא להני סימנים?

ומשנינן: הכי קאמר תנא דכרייתא: אם שני

126. לשון הטור.

127. רמב"ם וש"ע

128. וכן בשאר הביצים, יש לחוש שמא יש ביצים דומות להן בעופות טמאים. רמב"ן

להם ביצים טריפות כשהן טרופות, אלא האיסור לקנות מהגויים ביצים טרופות הוא מחמת החשש שמא מעוף טמא הן, ואין הגוי חושש מלרמות כיון שאינן ניכרות. והיות שאסור לקנות מהגויים ביצים טרופות, ממילא התירו למכור להם ביצים של טריפה כשהן טרופות. עיין ברמב"ן שהביא את שני הביאורים.

ביצת עוף טמא או ביצת השרץ?

ומשנינן: **אמר רב עוקבא בר חמא**: אמרה הברייתא "בידוע שהיא ביצת השרץ", **לומר**, שאם ריקמה הביצה, שנרקם ונוצר בתוכה אפרוח השרץ, וניקבה הביצה, ויכול הוא לנגוע בריקום האפרוח שבתוכה, **מטמאה** הביצה את הנוגע בה כאשר יש בה שעור של **כעדשה** [שזהו שעור שבו השרץ מטמא].

מתקיף לה רבינא: ודלמא ביצה זו, ביצה **דנחש היא**? שדומה היא לביצת השרץ. וביצת הנחש אינה מטמאה בטומאת שרצים, לפי שאין מטמאין אלא שמונה שרצים האמורים בלבד. והנחש אינו נכלל בשמונת השרצים המטמאים!?

ומשנינן: **אלא, אמר רבא**: הברייתא אתא לאשמועינן, שאם ריקמה הביצה **ואכלה**, לוקה עליה משום שרץ השרץ על הארץ. כדכתיב "וכל השרץ השורץ על הארץ, שקץ הוא, לא יאכל".

ואם לא היה התנא בברייתא משמיע לנו שהיא ביצת השרץ, הוה אמינא, שמטעם עוף טמא היא אסורה. והיינו אומרים כי לענין חיוב מלקות, צריכים להתרות באדם האוכל אותה משום שרץ העוף. ואם התרו בו מטעם שרץ השורץ על הארץ, אינו לוקה. וקא משמע לן התנא בברייתא שצריכים להתרות במי שאוכל אותה מטעם שרץ הארץ, ולא מטעם שרץ העוף!

ופרכינן: **אי הכי**, שהברייתא באה לאשמועינן שלוקה עליה מטעם שרץ השורץ על הארץ, **מאי איריא** מפני דטמאה הביצה הזו, לכן הוא לוקה עליה מטעם שרץ הארץ? הרי אפילו על אכילת אפרוח הנמצא בתוך ביצה דטהורה, של עוף טהור, נמו לוקה על אכילתה מטעם שרץ הארץ.

דתניא: נאמר [ויקרא יא] "**לכל השרץ השורץ על הארץ, לא תאכלום**, כי שקץ הם", וילפינן

מהמילה "כל", לרבות אפרוחים של עוף ב-טו טהור שלא נפתחו עיניהם! כיון שלא נפתחו עיניהם, חשובים הם כשרץ. ואם כן, כל אפרוח שבתוך ביצה, ואפילו של עוף טהור, כיון שנרקמה הביצה, ואכלה, לוקים עליה. ולמאי נפקא מינה כתבה הברייתא "בידוע שהיא ביצת השרץ"?

ומשנינן: הא דמרכינן אפרוחים טהורין שלא נפתחו עיניהם זהו רק **מדרבנן**, וקרא **אסמכתא בעלמא** הוא! (129) אבל ביצי שרצים שריקמו, דינן כשרץ גמור, ולוקים עליהם מדאורייתא. וזהו מה שהשמיע לנו הברייתא שלוקים עליהם מדאורייתא.

תנו רבנן: גיעולי ביצים, שהן ביצים טמאות שהתכשלו עם ביצים טהורות — **מותרות** הביצים הטהורות באכילה, לפי שאינן נאסרות על ידי נתינת טעם, משום שאין הביצה הטמאה נותנת טעם בביצה הטהורה, כי "מיא בעלמא" היא.

129. הרא"ש במסכת ביצה [דף ו ב] ביאר, שאיסורו של האפרוח הוא "כשרץ", מפני שהוא נמאס לאכול. ומשמע שאינו דין תורה, וזה כפי

שאומרת הגמרא כאן, שאיסורו הוא רק מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא, לפי שאינו שרץ נמש.